

Itamar Rabinovič. *Jicak Rabin – vojnik, lider, državnik*.
Beograd: Centar za međunarodnu saradnju i održivi razvoj, 2017, 270.

За више од двадесет година, колико је прошло од убиства Јицака Рабина у новембру 1995, појавили су се бројни наслови који су се бавили животом овог израелског начелника генералштаба, министра одбране и премијера у два мандата. Међу научном и ненаучном литературом која обухвата спектар од популистички писаних биографија (Libby Hughes, *Yitzhak Rabin: from Soldier to Peacemaker*, (Lincoln, 2001)), преко збирки објављених докумената (*Yitzhak Rabin, Prime minister of Israel 1974–1977 and 1992–1995*, ed. Yemima Rosenthal, (Jerusalem, 1995)) до мемоара чланова најуже Рабинове породице, попут његове жене (Lea Rabin, *Our life, his legacy*, (New York, 1997)) и унуке (Noa Ben Artzi-Pelossof, *In the name of Sorrow and Hope*, (New York, 1997)) истиче се књига професора Итамара Рабиновича *Јицак Рабин – војник, лидер и државник* објављена на енглеском језику почетком 2017, а која се, убрзо, у издању Центра за међународну сарадњу и одрживи развој, појавила и на српском. Итамар Рабинович, некадашњи главни преговарач са Сиријом од 1993. до 1996, амбасадор у Вашингтону у време другог Рабиновог премијерског мандата, тренутно професор Универзитета у Њујорку и председник Израелског института са седиштима у Вашингтону и Тел Авиву, у Израелу важи за одличног познаваоца историје и политичких прилика на Блиском истоку, а посебно историје Сирије. Ова књига представља плод дугогодишњег истраживања, а једним делом и приказ догађаја у које је сам аутор имао увид из прве руке. Како би описао Рабинова унутрашња превирања у кризним моментима, његове јавне наступе, политичку и војну делатност, као и односе са сарадницима и политичким противницима, Рабинович користи разноврсну изворну грађу: записнике са састанака са америчким званичницима, новинске чланке и Рабинове интвјуе, приватну преписку, мемоарску грађу Јицака Рабина и Хенрија Кисинџера, сведочанства из Архива музеја Палмаха, Рабинов дневник и др.

И поред тога што је био близак Рабинов пријатељ и што је као активан дипломата учествовао у појединим догађајима о којима пише, аутор задржава потребну дистанцу и постиже два основна циља: прво, да објасни како је сам Рабин прешао пут од војника до државника и од ратника до миротворца, и друго, да одговори на антагонизам између честих тенденција да Рабинова личност остане у сенци његове трагичне смрти и важности потребе да се његово наслеђе вреднује искључиво кроз призму његовог живота и одлука које је доносио. Судбина Израела и судбина једног од његових најзначајнијих политичара биле су, још од Рата за независност 1948. године, нераздвојиво испреpletене, што Итамар Рабинович вешто користи да, пишући биографију једног заслужног појединца, заправо прикаже политичку и војну историју Израела. Пролазећи кроз

странице које говоре о животном путу Јицака Рабина читалац се упознаје са стварањем Палмаха (елитне јединице паравојних јеврејских формација у време британског мандата над Палестином), Ратом за независност, организацијом израелских одбрамбених снага, политичком ситуацијом уочи Шестодневног рата, односом Израела са суседним арапским земљама, дипломатском активношћу која је довела до потписивања првог и другог споразума из Осла и са каснијом отвореном хајком против Рабина која је кулминирала атентатом.

Књига је подељена у седам поглавља, која хронолошки обухватају период од преко седамдесет година. Аутор причу о првом израелском премијеру рођеном у Светој земљи започиње са доласком његових родитеља у Палестину неколико година пре Рабиновог рођења 1922. Прво поглавље обухвата првих 26 година Рабиновог живота закључно са проглашењем израелске независности 1949. Био је то период у коме је Рабин од студента пољопривреде стасао и у једног од најперспективнијих израелских војних стручњака и стекао своје прво ратно искуство као члан главног штаба Палмаха и командант бригаде Харел у израелско-арапском рату 1947–1948. Рат који је јеврејском народу у Палестини донео слободу, младом Рабину је донео напредовање и представљао је једну од преломних тачака његове каријере.

Међутим, иако је тада постигнут важан циљ – слободна и независна домовина, Рат за независност оставио је за собом многе нерешене проблеме који ће оптерећивати политички живот Израела и односе са суседима у наредном периоду, чему је и посвећено друго поглавље књиге, које говори о првим деценијама независности све до Шестодневног рата 1967. године. Иако је у овом периоду Рабинова каријера, због сукоба са Беном Гурионом, на махове стагнирала, Рабин је ипак Шестодневни рат дочекао на месту начелника генералштаба и овај сукоб му је, слично као и Моше Дајану, учврстио репутацију талентованог команданта и ратног хероја. Доста пажње је посвећено Рабиновом личном односу са осталим високим официрима Израелских одбрамбених снага, као и утицајним политичарима тога доба и аутор на добар начин показује значај тих веза и Рабинове личне проицљивости за његов даљи напредак у каријери.

Уколико је рат из 1947/48. отворио извесна политичка и геостратешка питања, рат из 1967. дефинитивно на та питања није дао одговоре, што ће управо Рабин најбоље осетити око 30 година касније у време свог другог премијерског мандата. Била је то и нова прекретница за самог Рабина, који се одлучује да започне политичку каријеру и, сматрајући да ће најбоље искуство стећи у дипломатији, затражио је од тадашњег председника владе Левија Ешкола да га постави за амбасадора у САД-у што овај и чини упркос противљењу министра иностраних послова Абе Ебана. Наредно поглавље, које описује петогодишњи боравак у Вашингтону, аутор је обогатио и драгоценим запажањима и објашњењима о улози и функцији амба-

садора Израела у САД-у, датим из личног искуства. Прецизно су описане и Рабинове активности од контаката са јеврејском заједницом у Америци до успостављања веза са америчким председницима, како одлазећим Џонсоном тако и новоизабраним Никсоном. Главни циљ дипломатског напора био је обезбеђивање наставка америчке подршке да се одржи status quo све док се не пронађе дипломатско решење које би било повољно за Израел, као и за тада врло актуелно питање испоруке 50 борбених авиона „фантом Ф4“ које је председник Џонсон обећао Ешколу. Како су године пролазиле Рабин се показао као талентован амбасадор, а његов утицај у круговима естаблишмента у Пентагону и на Капитол хилу временом је растао, док је самом Рабину време проведено у Вашингтону послужило за стицање знања и искуства и припремило га за наставак политичке каријере по повратку у Израел. Рабинович у овом поглављу посебно акцентује Рабинов близак однос са саветником америчког председника за питање националне безбедности и будућим државним секретаром Хенријем Кисинџером, који ће се у виду срдачног пријатељства наставити и након Рабиновог одласка из Вашингтона.

Са завршетком амбасадорског мандата започело је и ново раздобље у животу бившег амбасадора и будућег премијера, а почетак овог периода био је обележен активнијим учешћем у политичком животу Израела и све већим удаљавањем од актуелне премијерке Голде Меир, које се наслућивало још за време боравка у Вашингтону. У јуну 1974. Кнесет је изабрао Рабина за председника владе и читаво четврто поглавље биографије покрива период до 1977, до када је ова влада била на власти. Детаљно су описани догађаји који су претходили избору Рабина и они који су уследили након тога, попут преговора са Сиријом око ситуације у Либану и талачке кризе са отетим авионом Ер Франса. Кроз позивање на Рабинове мемоаре и интервјуе аутор у овом поглављу открива и позадину изузетно комплексног политичког односа са Шимоном Пересом, који је започео управо у овом периоду и трајао је наредних 20 година, све до Рабинове смрти.

Пето поглавље, насловљено Пад и успон, говори о периоду Рабинове каријере од пораза на изборима 1977. до поновне победе Лабуристичке партије у јуну 1992. године. Од 1984. до 1990. Рабин је био министар одбране у неколико влада националног јединства, суочивши се са новим изазовима за израелско-палестинске односе, нарочито након избијања Прве интифаде (устанак Палестинаца) 1987. Према мишљењу Рабиновича, Интифада је код Рабина довела до радикалне промене ставова и на читаво израелско друштво деловала је, на одређени начин, отрежњујуће, јер је нова ситуација, у којој је уместо дотадашње борбе против терориста требало гушити устанак цивила, захтевала и нов приступ решавању проблема.

Аутор процењује да је Рабин очигледан недостатак харизме успео да надокнади изузетним ауторитетом, непосредношћу и интегритетом, што га је у прилично дугом периоду одржало на политичкој сцени Израела и

донело му и други премијерски мандат, чему је посвећен највећи део књиге. Последња два поглавља: Рабинова мировна политика и Политика, практична политика, харанга и убиство, која чине око трећине књиге, посвећена су управо овом трогодишњем периоду, 1992–1995. Другачији начин размишљања, подстакнут промењеним околностима на Блиском истоку након Прве интифаде, обележио је врхунац Рабинове политичке каријере и његове последње године живота, а мировна политика коју је водио у првој половини деведесетих година постала је најзначајнији део наслеђа које је оставио својим сународницима. Иако од самог почетка мандата није било јасно колико далеко је нова израелска влада решена да иде са уступцима према арапској страни, наслућивало се да је Рабин био спреман да се одрекне политике изградње јеврејских насеља на Западној обали и у појасу Газе, како би обезбедио трајни мир. Дипломатске активности започете на оваквим основама дале су конкретне резултате и довеле до потписивања Првог и Другог споразума из Осла. Међутим, овај успех донео је и нове тензије у израелско друштво и додатно га је поларизовао. Под највећим ударом нашао се управо сам Рабин, који је са једне стране морао да брине како да очува тесну парламентарну већину, док је са друге био изложен константном притиску једног дела јавности и означен као издајник. Оно што је започело приказивањем Рабина са палестинском марамом на плакатима и непримереним аналогијама са Холокаустом, кулминирало је 4. новембра 1995. када је Рабин убијен у атентату. То је био велики ударац за мировни процес који је додатно успорен поразом Лабуристичке партије и Рабиновог наследника Шимона Переса на изборима у октобру 1996, али политика којој је темељ поставио управо Рабин у току свог другог премијерског мандата остала је као светла нада и добра основа за компромис између Израелаца и Палестинаца у будућности.

Као што је већ поменуто, ова књига није само животопис једног од најзначајнијих израелских политичара, већ и одличан водич кроз политичку историју Израела од његовог настанка до средине деведесетих година 20. века. Дело је писано изузетно јасним језиком, са веома прецизним објашњењима појмова, догађаја и личности, тако да евентуални недостатак предзнања о политичкој ситуацији на Блиском истоку не представља препреку за разумевање ове занимљиве књиге. Оно што је најбитније јесте да ни у једном тренутку аутор не показује тенденцију да напише апокрифну биографију чији би једини циљ био величање Рабинове политике и достигнућа. Напротив, ово је изузетно зрело научно дело које тежи да у објективним околностима сагледа комплексност друштвених и политичких односа у овом крају света и једини недостатак који би требало истаћи јесте потреба за ипак мало бројнијим и свеобухватнијим научним апаратом како би се стекао детаљнији увид у изворе и литературу које је аутор користио. На крају, најновија књига Итамара Рабиновича на добар начин показује да је Рабин највећи део свог живота, од ступања у оружане сна-

ге па све до своје смрти, посветио Израелу и борби за мир и независност и да је био спреман, како је говорећи о њему приметио Бил Клинтон – да се бори, да побеђује и губи, чак и сопствени живот.

Давор СТИПИЋ

Ksenija Vidmar Horvat. *Imaginarna majka, Rod i nacionalizam u kulturi 20. stoleća*, sa slovenačkog prevela Anita-Peti Stantić. Zagreb, 2017, 245.

Књига Ксеније Видмар Хорват *Имагинарна мајка, Род и национализам у култури 20. столећа* (оригинално издање: Ksenija Vidmar Horvat, *Zamišljena mati, spol in nacionalizem v kulturi 20. stoletja*. (Sandorf, Znanstvena založba Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani, 2013)) првенствено је културолошка студија рода, фокусирана на слику мајке у 20. веку и репрезентације мајчинства у транснационалном контексту. Социолошкиња културе која своја знања и методологију смешта у историјски контекст, комбинујући социолошку и историјско-компаративну методу, гради изванредну студију мајки и начина на које су представљане у култури 20. века. Сlike мајки смењују се кроз време, а колективне представе мајчинства имају своје упориште у различитости друштвено пожељних оквира социјалистичког и постсоцијалистичког времена, и у различитим друштвеним устројствима. Анализа је усмерена на медијске репрезентације мајке под окриљем послератног социјализма у Словенији, послератног америчког капитализма и словеначке транзиције. Представе мајчинства и парадигматичне слике жене, уписивање друштвених вредности у лик мајке, однос између јавне и приватне сфере живота жене, односно мајчинства и породице те професије, сведоче о начинима на које је у различитим временима друштвено дефинисан мајчински лик. Својим анализама Ксенија Видмар Хорват повезује лик мајке и представе мајчинства са националним политикама, питањима репродукције нације и осветљава везе између рода и национализма.

Монографија *Имагинарна мајка*, осим Увода – Мајчинство и замишљање нације (11–42) и закључних разматрања, има два дела и састоји се од осам поглавља. Први део, под називом Трансферзале мајчинства, чине четири поглавља: Партизанска мајка (45–67), Мама је јако уморна (69–99), Постсоцијалистичке мајке (101–120), Кћери постсоцијализма (121–134). Други део књиге, насловљен Родни национализам и национализам рода, образују поглавља: Словенка године (137–156), Сјећања на мајке (157–178),